

Светлы Дом сустракае гасцей

На студзеньскіх заснежаных пагорках
Мой светлы дом адкрыты для гасцей –

гэтыя радкі Міколы Шабовіча раз-пораз прыходзяць на памяць не толькі ў зімовую завіруху, а нават і ўлетку, калі раптоўна “замяцеліць” і захочацца цяпла. Не таго, што за акном, а больш утульнага і мяккага. Яно саграе гасцінны паэтычны Дом М. Шабовіча. Завітайма туды!

Паэт-лірык, паэт-песеннік, паэт-сатырык, у творчасці якога вылучаецца найперш інтымная і грамадзянска-філасофская лірыка. Яна дамінуе ў зборніках “Каб вымавіць: “Люблю!”, “Дом”, “Яшчэ пакуль не лістапад”, “Падары мне сваю адзіноту”, “Мая надзея”. Актыўная чалавечая пазіцыя М. Шабовіча вымагае нястомнага пошуку, каб “не згарэць у пекле завірух, не заблудзіцца ў вэлюме туману”. Пекла завірух і вэлюм туману не проста вобразнае асэнсаванне жыццёвых цяжкасцей. Завірухі і туманы набываюць адмоўнае значэнне статычнасці, калі на творчым шляху неспадзеў узнікаюць кімсьці пройдзеныя сцяжыны. Хаця любы пошук немагчымы без пралікаў і памылак.

Грамадзянска-філасофская лірыка М.Шабовіча ўключае некалькі важных тэм – Бацькаўшчына, родная мова, вайна. Асабліва эмацыянальная ў паэта “Паэма памяці”, насычаная эліптычнымі і намінатыўнымі сказамі. Выкарыстання ў ёй недаказы перадаюць экспрэсіўныя імпульсы чытачу, які разам з лірычным героем перажывае боль страт. Краіна чатырохрадкоўе-споведзь, што выражае асноўную думку твора:

А жыццё – нібы поле міннае,

Узрываецца ўспамінамі.

Ноччу ўсхопішся: поўз па мінах...

Аказалася – па ўспамінах.

Ваенная тэма працягваецца ў многіх вершах М.Шабовіча. Падчас нават узнікае думка: дзе вытокі такой шчымліва-неспакойнай памяці паэта? Памяці, якая насамрэч не ўвабрала жахлівыя эпізоды вайны. І тым не менш, пытанне “чаму ў мяне страляе аўтамат?” успрымаецца чытачом як рытарычнае. Усе мы памяццю адтуль, з апаленых вайною гадоў.

Паэт па-свойму пераасэнсоўвае вядомыя вобразы, надаючы ім новыя адценні. Так, слова *жураўлі* ў ягонай паэзіі мае іншае сэнсавое нападзенне, чым дэфініцыя ‘пералётная птушка’. Вобразы журавоў і нябеснай сінечы набываюць кантэкстуальныя значэнні несупыннасці жыцця, у якім лірычны герой М.Шабовіча з удзячнасцю прымае і ўдачы, і паражэнні. Бо ці не ў гэтым сэнс чалавечага пошуку, сэнс руху і развіцця наогул – памыляцца, сталець і пасля, на жаль, а можа, на шчасце, кажучы словамі паэта, ізноў “я ў раз каторы памыліцца рад”.

Жураўлямі становяцца тыя шчаслівыя імгненні свету, якія сілкуюць творчую энергетыку. Такія імгненні для звычайнага абывацеля нічога не значаць, а ўражлівай, чуйнай натуры паэта нават апалыя бярозавыя лісты падаюцца “кропелькамі ясныты”.

Што ратуе і лечыць М.Шабовіча, калі раптоўна “стане сумна, распачна і горка”, калі “золкі вецер блукае па росах, разрываецца ціш машынамі”? Паэзія нашых класікаў – Янкі Купалы і Максіма Танка, гукі роднай мовы, сяброўства, успамін пра Гуцульшчыну (“тут беларусаў любяць”), даверлівае зялёнае дрэўца-немаўлятка. Вобразы светлых уражанняў кантэкстуальна сінанімізуюцца. Такі своеасаблівы сінанімічны рад у М.Шабовіча мае слова-дамінанту *жураўлі*. Аўтарскімі сінанімамі становяцца вобразы вілейскай вёскі Шыпкі, дзе настаўнічаў М.Шабовіч, мамы, сыноў. Бацькаўшчыну паэт параўноўвае з востравам:

Ты – збавенне, мой востраў,
Найлепшыя лекі
Ці ад суму, ці то ад няспраўджаных слоў.
Ты не знаеш, мой востраў,
Які ты маленькі
Сярод розных
Не бачаных мной
Астравоў.

(“Мой востраў”)

На гэтым востраве ёсць мама, якая “гляне ў вочы пасмаю ссівелай – такая непаўторная краса”, ёсць сыны, якіх М.Шабовіч пяшчотна называе малечай і пакідае ім “свой росны ранак, сумны дзень, ласкавы вечар”. І толькі на Радзіме паэта так салодка пахне жытні хлеб.

Паэту вельмі дарагая мова каханья, складаная і непаўторная, бо гукі ў ёй пастаянна ўзнаўляюцца. То ўзнёсла-рамантычныя, то задуменныя, то гарэзлівыя, яны, аднак, заўсёды непрадказальныя. Зрэшты, як і само каханне. М.Шабовіч шукае “мелодыю вачэй, і рук, і рухаў” нават у рознакаляровай лістоце, якая нагадвае яму спадзяванні, сустрэчы, ростані. Ён не забывае:

Як лісцё ціхазвонна звінела,
Як паволі згараў далягляд,
Як у небе зіхотка-з’інела
Месяц ясны свой земіў пагляд.

(“Нам з табою свой лёс не зыначыць...”)

Паэт акцэнтуюе ўвагу на гуку з, які выконвае сэнсаўтваральную ролю. Успрымаючы твор на імпліцытным узроўні, “разгадваючы” падтэкст, якраз і не ствараецца маркотнага ўражання ад развітаньня з каханай. Пачуццё не згасае ў вечаровым сутонні, яно жыве і абнадзейвае, што падмацоўваецца ўжываннем звонкага зычнага.

Чытаючы інтымную лірыку М.Шабовіча, прыемна ўсведамляеш, наколькі тонка і пранікнёна кранае паэт самыя патаемныя струны каханья. Яны набываюць адметнае гучанне ў вобразах: сутонне веяў; зялёнае чарадзейства тваіх далікатных ліній; ціхі вечар з асалодаю ля нашых схіліцца галоў; я п'ю тваё дыханне; трапечуцца ў сэрцы стрэлы; зарапад сівой начы ў тваіх купаецца далонях; завейныя вусны; зялёначысты спеў вачэй.

Паэт адчувае дыялектыку каханья, у якім не заўсёды пануе “зялёны май”. Кантрасныя вобразы падкрэсліваюць несупыннасць развіцця чалавечых стасункаў:

Ужо вясна, здаецца, на парозе,
Ды зноў зіма вяртаецца назад.
Так і між намі: толькі распагодзіць –
І таптам зноў нахлыне снегапад.
 (“Ужо вясна, здаецца, на парозе...”)

У лексеме снегапад на кантэкстуальным узроўні выяўляецца сема ‘ростань’. Аднак ці існуюць снегапады без адліг, а ростані без сустрэч? Таму М.Шабовіч па-філасофску заключае:

Пакуль агонь надзеі не патух,
Агонь надзеі на тваё каханне,
Мне паждавай: “Да новых завірух!”,
Бо ў завірухі ёсць вясны дыханне.
 (“Яшчэ агонь надзеі не патух...”)

Вясновае дыханне як сімвал абуджэння пачуццяў і характэра адчуваецца і ў песнях на словы М.Шабовіча. Яны запамінальныя, і амаль у кожнай – вобраз чароўнай забудкі-незабудкі.

Паэт плённа працуе і ў іншых жанрах паэзіі. Дасціпныя пародыі, эпіграмы, прысвячэнні ўвайшлі ў новы зборнік М.Шабовіча “Хор болей не спявае” (2008г.). Гэтыя творы сведчаць пра ўменне творца пераасэнсоўваць паэтычнае слова, надаючы яму нечаканыя сэнсавыя адценні.

Імкненне да гармоніі формы і зместу – характэрная рыса творчасці М.Шабовіча. Паэту ўдаецца, так бы мовіць, “праявіць сябе” і ў мікравершы, і ў больш буйных творах, у прыватнасці вянку санетаў (змешчаны ў “Анталогіі беларускага санета”). Архітэктанічная структура твора, безумоўна, вымагала ад М.Шабовіча карпатлівай працы ў пошуку патрэбнага слова, і гэтая праца дала свой плён.

Важнай рысай індывідуальна-мастацкага стылю М.Шабовіча з’яўляюцца аўтарскія неалагізмы, якія нібы выпраменьваюць арыгінальнае светаўспрыманне паэта. Іх ужыванне значна ўзбагачае мову твораў, надае ёй экспрэсіўнасць: сэрцабой, зялёнавір, ціхаспеў, сэрцатрасенне, лістабой, хлусняспеў, малітварука, зорнаспеўна, ліставей, званкалісты і інш.

Свайго лірычнага героя М.Шабовіч надзяляе рэдкасным для нашага часу жаданнем шчодра тварыць дабро. Лірычны герой прымае чужыя боль, пакуты, сумненні, а ўзамен аказваецца ў палоне... “сцюжнавейнай зімы”. Аднак не пераўтвараецца ў абыякавы лядзяш, што чакае весняга промня. Ён вырашае так:

Пайду адзін па золкіх туманах
Туды, дзе срэбрам зімавее восень,
Дзе снеў мой ціхі росіцца ў палях
І позняй птушкай просіцца ў нябёсы.

(“Сумны восеньскі трыпціх”)

Паэзія М.Шабовіча не абцяжарвае залішняй загадкаваасцю, пошукам таёмнага сэнсу метафар і параўнанняў, нечакана абрывістымі сказамі са шматкроп’ямі. Усё здаецца простым і зразумелым. Аднак што так моцна кранае ў гэтай знешне прастай лірычнай споведзі М.Шабовіча? Найперш – шчырасць. А яшчэ і аптымізм: нават самота ці туга ў паэта прасякнуты надзеяй, якая па няўлоўных ніцях вобразаў перадаецца чытачу. Вобразаў-цаглінак утульнага паэтычнага Дома, дзе кожны чытач адчувае сябе найлепшым госцем.

Таццяна Старасценка,
кандыдат філалагічных навук